Norges Miljøvernforbund
Postboks 593
5806 BERGEN

Bergen den 31. mars 2019

Norges vassdrags- og energidirektorat,
nve@nve.no

Høringsuttalelse vedr. tre Konsesjonssøknader for Svarthammaren vindkraftverk

Norges Miljøvernforbund går i mot de tre omsøkte Konsesjonssøknadene for Svarthammaren vindkraftverk fra de tre søkerne, Norsk Vind Energi AS, TrønderEnergi Kraft AS og Njordr AS og vil henstille til at søknadene avvises og ikke tas til følge.

Det er flere vektige grunner til at dette prosjektet ikke må gis konsesjon. Ulempene her er betydelig større enn fordelene.

Denne delen av landet er allerede blitt så belastet med mange og omfattende vindkraftutbygginger at det samlede trykket nå er så stort på denne landsdelen at en utbygging her ikke vil være forenelig med Naturmangfoldsloven, Loven og frilutftslivet, forutsetningene for Allemannsretten, ogdet nå er nå også en overhengende fare for at Norge ikke skal overholde sine internasjonale forpliktelser og inngåtte avtaler.

Vindenergi er en ny type inngrep vi ikke har særlig lang erfaring med her i landet. Ødeleggelsene i landskapet er omfattende og inngripende, og ikke reversible. Fjellknauser sprenges i stykker, gigantiske nettverk med anleggsveier, fundamenter, oppstillingsplasser og steinfyllinger skjærer gjennom landskapet og etterlater seg varige sår og ødeleggelser. Konsesjonsområdet for Svarthammaren vindkraftverk består av nettopp kupert fjellterreng og en utbygging vil derfor kreve massive og varige inngrep. Når en ser på kostnader i forhold til nytteverdi så vil derfor et vindkraftverk her medføre så store inngrep at de negative konsekvensene for natur, miljø og lokalbefolkning langt overskygger de kilowatt anlegget er tenkt å produsere.

Miljødirektoratet har i perioden 1988 til 2012 kartlagt såkalte INON områder, som er forkortelsen for inngrepsfrie naturområder i Norge. INON deles inn i tre kategorier der **Villmarkspregede områder** regnes som fem kilometer eller mer fra tyngre tekniske inngrep, **Inngrepsfri sine 1** som områder mellom tre og fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep, og **Inngrepsfri sone 2** som områder mellom en og tre kilometer fra tyngre tekniske inngrep. Bare i perioden 2008 til 2012 har 888 kvadratkilometer inngrepsfri natur forsvunnet. Inngrep knyttet til kraftlinjer og vind- og vannkraftutbygging utgjorde til sammen ca. 26 prosent av bortfallet. Denne delen av Trøndelag er nå sterkt belastet med mange andre og omfattende vindkraftutbygginger. Den samlede påvirkningenpå denne regionen er nå blitt uforholdsmessig stor, og dette tilsier at denne konsesjonen må sees i sammenheng også med de andre anleggene som er bygd eller som har blitt innvilget konsesjon. Et

sterkt fokus må derfor ligge på å ta vare på de få som er igjen og heller ikke redusere verdien av dem ved sjenerende inngrep. Med så store inngrep blir de gjenværende områdene av vesentlig nasjonal interesse. Det skal ikke være slik at en skal kunne båndlegge de fleste høydedrag og høyfjellsområder i en region, slik at det som en følge av dette ikke blir mulig å finne et eneste høydedrag uten visuell forurensning fra vindturbiner eller refleksblink.

Store massive utbygginger i Trøndelag fjerner befolkningens muligheter til å utøve fritt friluftsliv uten å oppleve betydelige inngrep i sitt eget nærmiljø, eller i visuell siktlinje til store ruvende turbiner. Kvelds og nattestid fratas menneskene i disse områdene muligheten til å kunne nyte en uforstyrret himmel da refleksblink fra omkringliggende høydedrag vil forstyrre og ødelegge naturopplevelsen. Vindkraftanleggene består av høye installasjoner som i tillegg plasseres på de høyeste toppene og høydedragene i landskapet, og de visuelle konsekvensene for omkringliggende områder blir derfor betydelige og vil vesentlig forringe naturverdier andre steder i betydelig lengre avstand enn de minimum 10 km som kreves i en konsekvensanalyse. Konsesjonssøknaden på Svarthammaren i Snillfjord behandles som en separat utbygging, men faktum er at også omkringliggende anlegg vil gjøre den samlede påvirkningen mye større enn dette anlegget sett separat.

Verdien av utarbeidede konsekvensutredinger med underliggende visualiseringer, støydiagrammer, skyggekast og synlighetsdiagram m.m blir marginal og ubetydelig så lenge NVE i praksis i de fleste saker allikevel godkjenner betydelige økninger i både plassering, turbinhøyde og bladdiameter lenge etter at den første konsesjonen er gitt (MTA). På denne måten fremstår nå grunnleggende elementer i konsesjonsprosessen mer som alibi for å pushe gjennom en utbygging enn som en reell behandling av lovpålagte prosesser. Gjennomgående praksis i tidligere konsesjonssaker viser en urovekkende trend som ikke bidrar til å styrke troen på at grunnleggende demokratiske prosesser og funksjoner etterfølges i konsesjonsbehandlingen.

Riksrevisjonen er i sin rapport Dokument 3:7 (2018–2019) av 15.01.2019 tydelige i sin kritikk av regjeringens praksis; «innstramming av bruken av innsigelser i plansaker kan svekke nasjonale hensyn. Nasjonale hensyn er for eksempel jordvern, strandsone, reindrift, naturmangfold, folkehelse, barn og unges interesser, kulturminner, trafikksikkerhet og skredfare.»
https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2018-2019/undersokelse-av-behandling-av-innsigelser-i-plansaker/
«Bruken av innsigelser for å ivareta nasjonale og viktige regionale interesser i plansaker er strammet inn, og det legges mer vekt på lokal handlefrihet i kommunal arealplanlegging. Dette kan føre til at de nasjonale målene som innsigelsesordningen skal ivareta, ikke blir fulgt opp godt nok.»

Selv om konsesjonsbehandlingen av vindkraftutbygginger nå ligger under Energiloven og ikke som tidligere under Plan- og Bygningsloven så faller et tungt ansvar på NVE som nøytral konsesjonsmyndighet, der både lokale og nasjonale interesser for vern av naturmangfold og biologisk mangfold må overholdes og gis særlig hensyn.

Dagens vindkraftutbygginger er altfor omfattende, arealkrevende og innebærer unødvendig store og irreversible inngrep i natur, viktige habitater, CO2 bindende myrer, menneskers nærmiljø og turområder m.m. Naturødeleggelsene er unødvendige. Norge produserer allerede mer strøm enn vi forbruker. Dagens overføringslinjer til utlandet er tilstrekkelige til en god forsyningssikkerhet ved

Norges Miljøvernforbund

Hovedkontor:
Postboks 593
5806 BERGEN
Skuteviksboder 24
Bank: 9521.05.71982
Internett: www.nmf.no

Tlf: 55 30 67 00
Faks: 55 30 67 01

Org.nr. 871 351 082 MVA
Epost: nmf@nmf.no

Region Sør / Øst
Postboks 9261
Grønland
0134 OSLO
Tlf: 55 30 67 00
Epost: oslo@nmf.no

Region Nord-Norge
Postboks 446
9255 TROMSØ

Tlf: 913 57 125
Epost: nord@nmf.no

f.eks tørrår. Når en legger til allerede godkjente konsesjoner innen vann (små/store), opprustning og utvidelser, og utbygginger vindkraft til dagens netto overskudd, så vil vi ha et ganske betydelig kraftoverskudd som vil dekkevårt behov for elektrifisering i mange år fremover.

Elektrisk kraft er ekstrem ferskvare, der det hele tiden må være samspill mellom produksjon og forbruk. Overføring av kraft over store avstander medfører et betydelig effekttap, der store mengder forsvinner underveis. Dette medfører at all kraftproduksjon fortrinnsvis må skje så nær forbruker som mulig. Som en konsekvens av vårt allerede nå store kraftoverskudd blir derfor all ny kraft et tilskudd til vår utenlandseksport. Man opplever gjerne at utenlandske selskap kjøper kraft fra norske vindkraftverk for å pynte på sitt eget miljøalibi. Det blir derfor direkte ansvarlig å bygge ut mer vindkraft i Trøndelag for å eksportere kraften til Munchen eller andre Europeiske steder. Hvor mange Altakraftverk ekvivalenter må vi bygge ut ekstra her i landet kun for å dekke inn det effekttapet som ligger i linjenettet ved overføring og handel med Europa?

Det er også et betydelig potensiale som ligger i bl.a oppgradering av eksisterende vannkraftverk og i enøktiltak, men Norge har nå valgt å starte med det som ødelegger mest aller først. Man begynner derfor i helt feil ende, og vi er nå i ferd med å begå et historisk feilgrep ved å gjøre uopprettelig skade på med naturverdier vi har fått i arv og som vi skal gi videre til våre barn og til kommende generasjoner.

Nå får vi en nasjonal plan for vindkraftutbygginger (1. april 2019), men faktum er at ca. 220 konsesjonssaker allerede er behandlet før vi i det hele har fått etablert noen form for nasjonal plan. Alle innvilgede konsesjoner har derfor blitt gitt uten noen som helst form for plan eller styring, og hver konsesjon har blitt behandlet som separate saker. Dette har i praksis vist seg å få svært uheldige følger ved at enkelte områder har blitt overbelastet med utbygginger, mens andre områder har fått ødelagt uerstattelige naturverdier. Det området som Svarthammaren vindkraftverk er en del av er allerede i altfor stor grad belastet av utbygginger noe som sterkt tilsier at konsesjon for dette vindkraftverket ikke må gis.

Friluftsliv og folkehelse

I regjeringens rapport «**Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse**» (03.06.2009), https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/naturopplevelse-friluftsliv-og-var-psyki/id578787/ står det følgende; «***Prosjektets forankring***: *Prosjektet "Friluftsliv og psykisk helse" har sin forankring i Nordisk Ministerråds "Miljøhandlingsprogrammet 2005-2008" der "Miljø og sundhed" er et gjennomgående tema. Ministerrådet har valgt å fokusere på fire hovedtemaer i denne perioden. Hovedtema 1, "Miljø og sundhed" har i sitt underkap. 1.3 "Folkesundhed og naturopplevelse" bl.a. et mål om å analysere sammenhengene mellom friluftsliv og folkesundhed. Hensikten med prosjektet har vært å følge opp miljøhandlingsprogrammet på dette punktet.*
Videre har hovedtema 2, "Natur, kulturmiljø og friluftsliv" i sitt underkap. 3.3 mål om å sikre det tradisjonelle nordiske friluftsliv.»

Nyere forskning bekrefter også betydningen av naturog friluftsliv i folkehelsa. Hele 22 studier har påvist at det å oppholde seg i grønne omgivelser gir et redusert stressnivå, sammenlignet med å oppholde seg innendørs eller i urbane områder. Det viser rapporten «**Viden om friluftslivs effekter på sundhed**», som er en oppsummering av en forskningsoversikt basert på 489 individuelle studier

om friluftsliv og helse. https://www.norskfriluftsliv.no/norskfriluftsliv-no/wp-content/uploads/2018/10/Forskningsoversigt_kort-version.pdf
Rapporten viser nemlig at det å være i naturen gjorde deltakerne i de ulike studiene mindre stressa, uavhengig av om de tok en gåtur eller om de bare satt og slappet av ute i det fri. At naturen kan ha en helbredende effekt på stress og bekymrede tanker, er nok noe veldig mange har kjent på kroppen.

Alt dette forutsetter at mennesker har tilgang på naturområder i sitt nærmiljø. Omfattende vindkraftprosjekt omgjør nåværende natur til industriområder og bidrar som sådan til at folk mister sine grønne lunger og kjære turområder. Nå når denne delen av Trøndelag blir så hardt belastet av vindkraftutbygginger så fratas derfor menneskene i denne regionen sin viktigste ressurs og mulighetene til å utøve friluftsliv uten å være hindret av store, omfattende og sjenerende installasjoner. Området er preget av høyfjellsnatur, med mange store og små fiskevann, moltemyrer og er både et populært turmål og et godt brukt jaktområde. Området byr på en rekke naturopplevelser og viktige naturverdier.

Naturverdier

Ny kunnskap fra nærliggende anlegg på eksempelvis Smøla viser et dramatisk inngrep i bestander av bl.a havørn og lirype, der turbinbladene har drept minst 100 havørn, og minst 200 lirype ved dette anlegget alene (de reelle tallene kan veldig godt ligge ca 50% over de registrerte tallene). En kan også anta at en stor mengde mindre fugl også har mistet livet selv om det ikke har blitt dekket av inneværende fugletelling ved anlegget. Dette begrunnes med at mye småfugl og fallvilt raskt fjernes av rovfugl, rev og kråkefugl. Større rovfugl og hønsefugl som storfugl og rype er særlig utsatt for turbinbladene, dette ser man lett ved den store mengden havørn og rype som er dokumentert drept ved Smøla. Mens jakt er en forvaltningsform som tar av naturens overskudd om høsten, så dreper turbinbladene fugl jevnt gjennom hele året. I risikosonen er også forskjellige arter svaner, gås og ender som gjennom høst og vårtrekket tidvis flyr lavere i forbindelse med rastestopp. Et er også verd å merke seg at turbinene er gigantiske installasjoner som rager høyt over bakken og i tillegg er plassert på de høyeste topper og høydedrag. Dette kan enkelte steder utgjøre en betydelig risiko i forhold til trekkfugler. En vet at det er betydelige antall fugl som passerer Trøndelag og Trøndelagskysten i forbindelse med fugletrekket. Ikke bare utgjør dette en direkte risiko for å bli truffet av turbinblader, men nye inngrep med turbiner andre steder kan også bidra til at nye trekkruter etableres, slik at en markant økning i kollisjoner med turbinblad grunnet dette lett kan inntreffe senere i konsesjonsperioden. Det er ingen som kan si hvilke effekter de massive vindkraftprosjektene har fremtiden. Et føre var prinsipp må derfor legges til grunn som en sikkerhetsfaktor i vurdering av risiko i behandlingen av eksisterende og fremtidige konsekvenser.

Med erfaringene fra Smøla med minst 200 ryper drept etter oppstart, så er det nærliggende å regne med en tilsvarende dødelighet i området Svarthammaren, og også i de andre omkringliggende vindkraftområdene basert på artens regionale og stedegne bestand. Områdene rundt Snillfjord har tradisjonelt hatt gode bestander i forhold til det øvrige Trøndelag, og dette området er derfor viktig å bevare for bestandenes overlevelse. Fjellrypa legger normalt mellom 6 – 11 egg, og lirypa 8 – 12 egg. Drepes en fugl i et par i løpet av hekketiden er det lett å forstå hvilke katastrofale følger dette kan få for bestanden. Turbinbladene dreper fugl gjennom hele året, hekketiden inkludert.

Norges Miljøvernforbund

Hovedkontor:
Postboks 593
5806 BERGEN
Skuteviksboder 24
Bank: 9521.05.71982
Internett: www.nmf.no

Tlf: 55 30 67 00
Faks: 55 30 67 01

Org.nr. 871 351 082 MVA
Epost: nmf@nmf.no

Region Sør / Øst
Postboks 9261
Grønland
0134 OSLO
Tlf: 55 30 67 00
Epost: oslo@nmf.no

Region Nord-Norge
Postboks 446
9255 TROMSØ

Tlf: 913 57 125
Epost: nord@nmf.no

Et anlegg på Svarthammaren vil i tillegg kunne vise seg å være et historisk feilgrep med uopprettelig skade på viktige bestander. Begge artene lirype og fjellrype har opplevd en markant nedgang det siste århundret og bare i løpet av de siste 10 årene har opplevd en 15-30% reduksjon uten at vi kjenner årsakene. Dette er også grunnen til at begge artene nå er tatt inn som rødlistearter over hele landet. Det vi imidlertid vet er at turbinblader dreper et stort antall fugl (ref. Smøla), også i hekketiden når nye kull skal danne grunnlaget for artenes overlevelse.
Norge har et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på havørn, som en karakterart der Norge forvalter majoriteten av den totale populasjonen i Europa.

En henviser her også til Bernkonvensjonen og til Haag/Avtale vern av afrikanske-eurasiatiske trekkende vannfugl der Norge har har et særlig ansvar for å ta vare på en rekke trekkfugl hjemmehørende i Norge og sikre deres hekkeområder og trekkruter. En massiv utplassering av vindturbiner i hele regionen vil utvilsomt, som nå er dagens situasjon, med bakgrunn i ny kunnskap og erfaringer fra bl.a Smøla vil tilsi at Norge nå vil kunne få alvorlige problemer med å ivareta sine internasjonale mål og forpliktelser.
KU-grunnlaget for Frøya vindkraftverk er gammelt og ikke oppdatert med ny kunnskap.
Bernkonvensjonen 19-09-1979 https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1979-09-19-1?q=bern
Haag 15-08-1996 https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1996-08-15-25?q=bern

Norges Miljøvernforbund vil på det sterkeste fraråde at konsesjon gis, og vil på det innstendigste anbefale at ikke gis medhold. Konsekvensene for natur og lokalbefolkning er altfor store og ulempene med dette anlegget er betydelig større enn eventuelle fordeler. Grunnet det betydelige presset med mange og omfattende vindkraftverk og omfattende utbygginger i den samme regionen blir de gjenværende naturområdene derfor som en følge av dette nå av betydelig nasjonal interesse. Vi har ikke råd til å miste mer av den unike Trøndelagsnaturen. Internasjonalt har vi også et ansvar til å ta vare på landskapsnaturen og de naturverdier vi er satt til å forvalte.

Med miljøvennlig hilsen
Norges Miljøvernforbund

Kurt Willy Oddekalv
Leder

Arnfinn Nilsen
Saksbehandler

Norges Miljøvernforbund

Hovedkontor:
Postboks 593
5806 BERGEN
Skuteviksboder 24
Bank: 9521.05.71982
Internett: www.nmf.no

Tlf: 55 30 67 00
Faks: 55 30 67 01

Org.nr. 871 351 082 MVA
Epost: nmf@nmf.no

Region Sør / Øst
Postboks 9261
Grønland
0134 OSLO
Tlf: 55 30 67 00
Epost: oslo@nmf.no

Region Nord-Norge
Postboks 446
9255 TROMSØ

Tlf: 913 57 125
Epost: nord@nmf.no